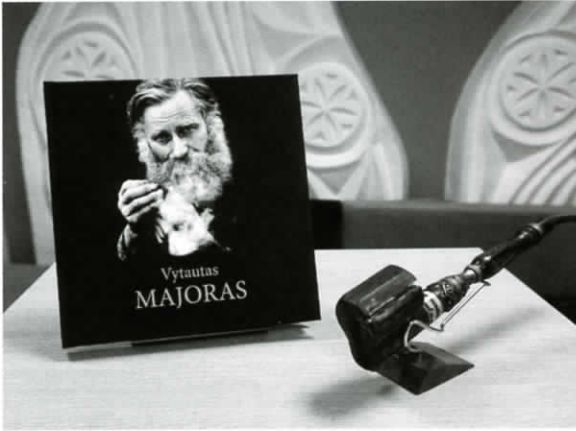

Knygos „Vytautas Majoras“ sutiktuvės

Lapkričio mėnesį Klaipėdos rajone iškilmingai sutikta knyga „Vytautas Majoras“. Šis reprezentacinis leidinys – tai vieno iškilniausių mūsų krašto tautodailininko, Šimtmečio žmogaus, Gargždų miesto garbės piliečio, įvertinto Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino Ordinu, levos Simonaitytės premija ir daugybe kitų apdovanojimų – darbų, kūrybos ir gyvenimo apžvalga. Pristatymuose susirinkusiųjų klausytojų gausa įrodė, kad liaudies meno kūrėjas vis dar gyvas atmintyje. Nors praėjo dvylika metų nuo jo mirties, žmonių susidomėjimas meistru, monumentaliąja medine skulptūra bei išpuoselėta unikalia sodyba nė kiek nesumenko.

Vytautas Majoras – liaudies meistras, Lietuvos šimtmečio šviesulys, gėrio ir grožio kūrėjas bei skleidėjas, pavyzdys ir mokytojas. Neatsitiktinai knygoje metaforizuojama, kad Vytautas savo stiprybe, ištverme, išgyvenimais primena lietuvišką ąžuolą. ąžuolas jo garbei pasodintas Dovilų Lietuvos šimtmečio ąžuolyno parke. Ten atidengtas paminklas – simbolis „Dovilano žvaigždė“, kurią sukūrė Petras Normantas. Jis skirtas įamžinti šio krašto istorinę praeitį ir iškilnius jo žmones, darbais ir idėjomis puoselėjusius modernios mūsų valstybės viziją. „Sidabrinė gija“ ir jo vadovė Birutė Palubinskienė pasiūlė aplink šį paminklą sodinti ąžuolus Dovilų kraštą garsinusiems žmonėms atminti. Tokios garbės nusipelnė buvęs ilgametis evangelikų liuteronų bažnyčios kunigas Ferdinandas Radtkė, pirmasis iš Mažosios Lietuvos kilęs Lietuvos kariuomenės karo lakūnas Erikas Mačkus ir medžio skulptorius Vytautas Majoras.

Knygą išleido Jono Lankučio viešoji biblioteka

Klaipėdos rajono savivaldybės lėšomis. Publikuojami laiškai, dokumentai, nuotraukos, žmonių, artimai bendravusių su Vytautu Majoru, prisiminimai, atskleidžia įvairiapusišką Vytauto Majoro asmenybę. Leidinį sudaro trys dalys. Pirmoji – glausta Vytauto Majoro gyvenimo istorija, čia aprašyti svarbiausi įvykiai, jo darbai, apdovanojimai, šeima; kita – žmonių, artimai bendravusių su tautodailininku, pateikti atsiminimai; trečioji dalis – spalvotų nuotraukų lankas, kuriose galima rasti arti šimto Vytauto Majoro darbų. Darbų nesuskaičiuojama galybė, ne visus juos galima pamatyti, nes kai kurie iškeliavo į užsienį, kiti neatlaikė laiko išbandymų.

Lietuvoje Vytautas Majoras žinomas kaip monumentalių skulptūrų kūrėjas. Daugelis žino skulptūrą „Žemaitis“, pastatytą ant Skomantų piliakalnio, „Palangos Juzė“ M. Valančiaus tėviškėje, paminklą 1863 metų sukilėliams, M. K. Čiurlionį, Herkų Mantą. V. Majoras buvo unikalaus Ablingos memorialo idėjos sumanytojas ir generatorius. 1972 m. liepos mėnesį susirinkę į kūrybinę stovyklą drožėjai sukūrė 30 ąžuolo skulptūrų ansamblį, simbolizuojantį žmonių tvirtumą ir nemirtingumą, smerkiantį fašistų smurtą, reiškiantį tikėjimą pergale. Ablingai Lietuvoje buvo skiriamas ypatingas dėmesys, apie šį memorialą prirašyta eilė straipsnių, išleistos knygos, sukurti dokumentiniai ir meniniai filmai. Pakylėjimo metu čia važiuodavo ekskursijos iš visos Sovietų Sąjungos, o spaudoje apie šį memorialą pirmieji parašė prancūzai. Virginijus Jocys knygoje „Žemaičių kultūros savastys. Nuo Vilniaus kalvų prie baublio slenksčio“ primena, „kad menotyroje jau nusistovėjo tautodailės fiksavimo riba ir terminas – iki Ablingos ir po jos“.

Knygos sutiktuvėse dalyvavę šeimos nariai, giminaičiai, artimiausi bičiuliai ir jį pažinoję žmonės didžiavosi, kad Vytauto darbai išgarsino Jurgių kaimą visoje Lietuvoje. Prisiminė, kad su juo buvo galima kalbėtis bet kokia tema, jis – žmogus – idėjų bazė ir linksma asmenybė. Darbe Vytautas mokėjęs organizuoti liaudies meistrų darbą ir poilsį. Jis buvęs charizmatiška, darbšti ir talentinga, tuo pačiu paprasta ir nuoširdi asmenybė. Su juo buvo gera namiškiams, svečiams, nesvarbu tai paprastai žmonės, ar valdžios atstovai. Pristatymuose išsakyti prisiminimai iškėlė reikiamybę tęsti medžiagos rinkimą apie Vytautą Majorą ir raginimą turinčius nuotraukų, darbų, prisiminimų bendradarbiauti. Klaipėdos rajono savivaldybės Jono Lankučio biblioteka planuoja suskaitmeninti visą surinktą medžiagą apie Vytautą Majorą.

Leidėjų žodis

Vytautas Majoras buvo, yra ir bus mūsų atminty ne tik kaip tautodailininkas, liaudies meistras, bet ir Lietuvos šimtmečio šviesulys, gėrio ir grožio kūrėjas bei skleidėjas, pavyzdys ir mokytojas. Savo stiprybe, ištverme, išgyvenimais primenantis lietuvišką ažuolą. Šiais metais, minint Lietuvos valstybės šimtmetį, prisimename Lietuvos šviesuolius, inicijuojame jų įprasminimą, todėl prisimename Vytautą Majorą. Koks buvo šis žmogus tautodailės istorijoje, Lietuvos, žmogiškumo bei kitų vertybių kontekstuose.

Manome, kad didesnė visuomenės dalis nedaug žino apie šio tautodailininko gyvenimo kelią – kad buvo ištremtas, kad grįžęs daug mokėsi ir be galo daug dirbo. Todėl tikime, kad šioje knygoje publikuojami laiškai, dokumentai, nuotraukos, žmonių, artimai bendravusių su Vytautu Majoru, prisiminimai, leis labiau pažinti Gargždų miesto garbės pilietį, šimtmečio žmogų. Leidinyje atskleidžiama įvairiapusiška Vytauto Majoro asmenybė. Anot jo amžininkų, tai – menininkas, tautodailininkas, medžio drožėjas, pasakorius, oratorius, organizatorius, sąžiningas žmogus, nuoširdi asmenybė...

Nuo 1960 m. Vytautas Majoras – Lietuvos tautodailininkų sąjungos Žemaitijos skyriaus narys. 1964 m. suteiktas liaudies meistro vardas. Jis buvo tautodailės parodų iniciatorius ir dalyvis, taip pat yra surengęs nemažai autorinių parodų. 1982 m. jam buvo paskirta Valstybinė premija. 1996 m. apdovanotas Didžiojo Kunigaikščio Gedimino ordinu

ir V laipsnio medaliu. Gautą kompensaciją už iškalėtus metus lageriuose Vytautas Majoras atidavė į Nepriklausomybės fondą. 1998 m. jam skirta levos Simonaitytės premija už skulptūrą I. Simonaitytės gimtinėje – Vanagų kaime.

Tautinio atgimimo laikotarpiu, kai kultūriniame gyvenime pagrindinė tema buvo „Tauta“, tautodailininkai taip pat rinkdavosi į susirinkimus, buvo įsteigta Sąjūdžio rėmimo grupė, svarstė visuomenines aktualijas, kultūrinės veiklos perspektyvas. Svarbiausius darbus Vytautas Majoras tuo metu taip pat kūrė patriotine tematika: „Žemaitė“, „Donelaitis“, „Sukilėliai“, „Čiurlionis“ ir kt.

Į Jurgių kaime esančią seną ir apleistą sodybą Vytautas atvyko su šeima iš Klaipėdos miesto. Ją originaliai išpuošė ir puoselėjo, todėl Vytauto ir Birutės sodyba ne kartą pripažinta gražiausia Dovilų seniūnijoje. Vytautą kasdien galėjai pamatyti sodyboje betriūsiantį dirbtuvėse. Nerimstanti begalinio darbštumo menininko dvasia neleisdavo jam būti be darbo: medis, metalas, akmuo, bareljefai, statiniai...Daugelis žmonių norėdavo visą tai pamatyti, išgirsti staugiantį vilką ir, svarbiausia, susipažinti su intriguojančiu ir gerbiamu liaudies meistru Vytautu Majoru, nes jis garsėjo ne tik kaip tautodailininkas, liaudies meistras, bet ir kaip puikus pasakorius, turintis gerą žemaitišką humoro jausmą, sugebantis bendrauti įvairiomis temomis. Žmonės apie jį kalbėjo su pagarba ir su pasididžiavimu.

Bareljefas „Žemaitė“, nuotrauka iš Birutės Majorienės asmeninio archyvo.

Vytautas Majoras kūrybos procese, nuotrauka iš B. Majorienės asmeninio archyvo.

Skulptūra „Žemaitis“

Ablingos memorialo atidarymas (1972 m.), nuotrauka iš B. Majorienės asmeninio archyvo.

Vytauto Majoro bendruomeniškumas gražiai skleidėsi glaudžiai bendradarbiaujant su Dovilų seniūnija, Dovilų etninės kultūros centru, Dovilų bendruomene, Ketvergių mokykla, Šernų girininkija. Jis aktyviai dalyvavo Dovilų seniūnijos organizuojamose šventėse, Dovilų pagyvenusių žmonių klubo „Sidabrinė gija“ organizuojamose kasmetinėse tremtinių vakaronėse ne tik kaip svečias, bet ir kaip dalyvis, prisidėjo prie Europos miško sodinimo Šernų girininkijoje. Vytautas savo patarimais stipriai padėjo atstatant nudegusius Dovilų kultūros namus. Ši neeilinė asmenybė visuomet buvo kartu, kai to reikėjo Dovilų seniūnijos bendruomenei.

Šiandien svečiai taip pat važiuoja į Vytauto Majoro sodybą, kur akis tebedžiugina autentiškos skulptūros: „Geležinis vilkas“, „Riteris“, „Angelas“ ir begalė kitų įgyvendintų nepaprastų darbų. Nuoširdžiai dėkojame Vytauto žmonai Birutei ir dukrai Sonatai, kurių pastangomis sodyba išsaugota tokia, kokią paliko Vytautas Majoras. Ačiū už šiltą priėmimą, malonų bendravimą bei nuoširdų bendradarbiavimą ruošiant leidinį. Dėkojame joms už leidimą naudoti asmeninį archyvą – nuotraukas, skaidres, dokumentus – knygos leidybai.

Knygos išleidimo proga taip pat nuoširdžiai dėkojame žurnalistei Aldonai Vareikienei, tautodailininkams Petriui Balsiui, Adolfui Viluckiui, Raimundui Puškoriui, dailininkui Edvardui Malinauskui, girininkui Stanislovui Mažeikai, Laimai Grigaitienei, Valentinai Tiškienei,

Juozui Šakiniui, Angelei Kavak, kunigui Česlovui Degučiai, rašiusiems prisiminimus apie Vytautą Majorą ir leidusiems naudoti nuotraukas iš jų asmeninio archyvo.

Taip pat už leidimą naudotis nuotraukomis dėkojame Žemaičių dailės muziejui už jų saugomas Jūratės Motužienės nuotraukas, Rimai Kuksienei už nuotraukas iš asmeninio archyvo.

Leidžiant knygą, naudojomes Vytauto Jakelaičio knygą „Vytautas Majoras iki Ablingos ir po jos“, už šią galimybę dėkojame autoriaus dukrai, Ramunei Kabašinskienei.

Ši charizmatiška, darbšti ir talentinga, tuo pačiu paprasta ir nuoširdi asmenybė traukė ne tik aplinkinius. Su juo buvo gera namiškiams, svečiams, nesvarbu tai paprasti žmonės, ar valdžios atstovai. Tad jo kūrybinis palikimas gera džiaugtis šiandien, didžiuotis, kad tai turime šalia, turime, ką branginti ir saugoti, sukurtą šio nuostabaus žmogaus širdimi ir rankomis. Vytautas Majoras atminty išliks stovintis prie savo dirbtuvių, apsilvilkęs kombinezoną, veide nuoširdi šypsena, rankoje – pypkė, o plaukuose – medžio drožlės. Tai tikrasis mūsų Vytautas.

Ištraukos iš knygos

Vytautas gimė 1930 m. spalio 23 d., kaip rašė Vytautas Jakelaitis (Jakelaitis V., *Vytautas Majoras iki Ablingos ir po jos*, Almanachas TAUTODAILĖ, 1993, p. 15) „gūdžiame kaime tokiu keistu pavadinimu, kokį tik žemaičiuose gali rasti – Vilkų kampas“. Vilkų Kampas – kaimas Šilutės rajone. Pasak vietinių, į miškingą kampą, kur Švėkšnalė įteka į Ašvą, medžiotojai su varovais sugindavo žvėris, kurie bijodavo šokti į dviejų upių sankirtą. Ten užspeistus, daugiausia vilkus, ir medžiodavo. Šią ir kitas kaimo pavadinimo kilimo istorijas iš lūpų į lūpas perdavinėja žmonės Vilkų Kampe.

1947 m., dar ir septyniolikos nesulaukęs Švėkšnos gimnazijos moksleivis, Vytautas Majoras pakliuvo į sovietų saugumo rankas. Už tai, kad priklausė partizanų grupei ir platino lapelius su pasipiktinimo šūkiiais ir piešiniais apie žmonių deportacijas, gaudymus ir stribų siautėjimus. Be teismo davė dešimt metų lagerio, atsėdėjo aštuonerius. Iškentė mušimus, badą, pasityčiojimus, keliavo etapais per žiaurumais pagarsėjusius lagerius Rusijoje.

Renkant medžiagą knygai, buvo rasti išsaugoti Vytauto laišakai, rašyti mamai, sesei draugams. Laiškuose mamai Vytautas pasakoja, kad grįžęs būtinai eis mokytis.

Kaip ir rašė laiškuose mamai, grįžęs Vytautas nusprendė mokytis. Įstoti jam buvo be galo sunku – teko rašyti laiškus į įvairias institucijas. Ir po didžiausių vargų, atsirado ministerijoje gerų žmonių, kurie jam padėjo ir Vytautas įstojo į technikumą.

Yra išlikęs Telšių Taikomosios dailės mokyklos diplomas ir priedas su pažymiais.

Ilgą laiką Vytautas Majoras dirbo Klaipėdos „Dailės“ kombinate, vėliau „Minijoje“. Tačiau Vytautui niekad neužteko, kad jo drožiniai puoštų tik namo vidų ar puikuotųsi parodose – jo raganaitės, kipšai, šventieji, dievukai ir visi stebuklingi mediniai gyviai bėgo laukan, šliejosi prie gyvo medžio, žvelgė į sodybos tvenkinius, į tėviškės tolius... Jau netrukus sukūrė didelius darbus – skulptūrą „Žemaitis“, pastatytą ant Skomantų piliakalnio, kuri ypač siutino ano meto komunistų funkcionierius, mat pasklido gandas, jog toje vietoje broliams miškiniams paminklą pastatęs. Vytautas ir pats neslėpė, esą iš visų širdžiai mielų savųjų darbų „Žemaitis“ jam pats mieliausias.

Paskui iškalė „Palangos Juze“ M. Valančiaus tėviškėje, paminklą 1863 metų sukilėliams, M. K. Čiurlionį, Herkų Mantą, keletą antkapinių paminklų

Kartu su kitais Lietuvos liaudies meistrais sukūrė Ablingos memorialą. Virginijus Jocys knygoje „Žemaičių kultūros savastys. Nuo Vilniaus kalvų prie baublio slenkščio“ primena, „kad menotyroje jau nusistovėjo tautodailės fiksavimo riba ir terminas – iki Ablingos ir po jos. 1972 m. tuometinių tautodailininkų Ablingos memorialo kompozicijos sukūrimas iš ažuolų ir buvo kultūrinis virsmas, leidęs senųjų kryždirbių tradicijų tęsėjams kurti pereinant į viešąją, nors ir ideologizuotą, erdvę. Liaudies menininkams, norint kurti, teko improvizuoti“ (Žemaičių kultūros savastys, 43 p.). Pasak menotyrininko prof. habil. dr. Vytenio Rimkaus, „liaudies meno ir ypač monumentalistikos suklestėjimas – savita kultūrinės rezistencijos forma. Prisimintina, kad nelaisvės metais tai buvo galingas nacionalinių kūrybos jėgų protrūkis, kurio rezultatai plačiai nuskambėjo tiek tuometinės Tarybų sąjungos viduje, tiek ir užsienio šalyse, išvedė lietuvių liaudies meną į tarptautinę areną (Ablingos, „Raganų kalno“ ir kt. ansambliai). Istorijos tėkmėje liaudies skulptūra pergyveno gimimo, brendimo ir nykimo laikotarpius. Ji dažnai buvo puolama ir naikinama, tačiau ir vėl atgimdavo. Skulptūros, ypač memorialinės ir sakralinės, gyvavimas atitinka žmonių, liaudies, tautos gyvenimą. Liaudies skulptūros gyvybingumą lėmė ir tebelemia jos dvasingumas, glaudus ryšys su pavienių žmonių ir visos tautos istorinės atminties poreikiais, dabarties ir ateities siekais“ (LTS-50, 83 p.). Ablingai skiriamas ypatingas dėmesys, apie šį memorialą prirašyta eilė straipsnių, išleistos knygos, sukurti dokumentiniai ir meniniai filmai. O mums svarbu, kad vienas iš memorialo idėjos autorių buvo jau autoritetą tarp drožėjų turėjęs Vytautas Majoras, buvęs tremtinys. 1972 m. liepos mėnesį susirinkę į kūrybinę stovyklą drožėjai sukūrė 30 ažuolo skulptūrų ansamblį – pirmąjį Lietuvoje monumentaliosios liaudies skulptūros paminklą, simbolizuojantį žmonių darbo džiaugsmą, meilę, jų tvirtumą ir nemirtingumą, smerkiantį fašistų smurtą, reiškiantį tikėjimą pergale.“ (Kazys Marcinauskas „Dviračiu po Žemaitiją“, 1990) „Pirmiausia lankytoją pasitinka įvadinė V. Majoro kompozicija, prisiliėjusi prie papėdėje ties tvenkiniu kerojančių gluosnių. Ir elegiška simbolinių valstiečio bei valstietės figūrų nuotaika, ir įrašų ažuolinėje steloje ji kalba apie darbščią, dorų žmonių patirtą nepelnytą ir nelauktą skriaudą, išsyk nuteikia lankytoją susimąstymui.“ (Algimantas Kunčius, Algimantas Patašius, 1975 „Ablinga“). Anot V. Rimkaus, „Ablinga davė svarų įrodymą, kad ir tais sunkiais tarybinės okupacijos metais liaudies menas gyvavo ir plėtojosi. <...> Ablinga parodė, kad išsaugant kolektyviškumo pagrindą meninio vaizdo gimimo procese, vis labiau ryškėja, vis didesnį svorį įgyja meistro individualumas,